

ÚSTAVNÝ SÚD SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Hlavná 110, 042 65 Košice 1

P. O. Box E – 35

PREHEAD VYBRANÝCH ROZHODNUTÍ ÚSTAVNÉHO SÚDU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

za obdobie XI./2020
Senát III

Nález:

spisová značka	III. ÚS 101/2020
populárny názov	Konkurenčná doložka
sudca spravodajca	Robert Šorl
druh konania	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	12.11.2020
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd čl. 26 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 35 ods. 1 Ústava Slovenskej republiky čl. 35 ods. 2 ústavný zákon č. 23/1991 Zb., ktorým sa uvádza Listina základných práv a slobôd čl. 26 ods. 2 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
analytická právna veta	Aj v obchodnoprávnom vzťahu, v ktorom vystupujú dva na prvý pohľad rovnocenné podnikateľské subjekty a ktorý je determinovaný zásadou zmluvnej voľnosti, musí byť konkurenčná doložka dojednaná v súlade s primeranosťou a vzájomnou vyváženosťou.
skutkový stav a základné fakty	Sťažovateľka bola žalovaná v spore s jej bývalým zamestnávateľom o zaplatenie zmluvnej pokuty, keďže sťažovateľka sa zaviazala, že nebude po dobu platnosti zmluvy, ako aj po dobu troch rokov od jej skončenia vykonávať vo vlastnom mene ani ako štatutár, spoločník či zamestnanec pre tretie osoby činnosť, ktorá je zhodná s predmetom činnosti žalobcu, v opačnom prípade bude povinná zaplatiť žalobcovi zmluvnú pokutu 1 000 000 Sk. Platnosť zmluvy skončila 1. decembra 2005, sťažovateľka sa vo februári 2006 zamestnala u nového zamestnávateľa, ktorého predmetom činnosti bolo tak ako pri žalobcovi zasielateľstvo. Okresný súd medzitýmnym rozsudkom žalobe vyhovel a vo výroku vyslovil, že žalobcom uplatnený nárok na zaplatenie zmluvnej pokuty je, pokiaľ ide o základ, opodstatnený, čo krajský súd v odvolacom konaní potvrdil. Sťažovateľka argumentuje neplatnosťou konkurenčnej doložky, pretože podľa nej zmluva len simulovala obchodný vzťah, ale v skutočnosti išlo medzi účastníkmi o vzťah pracovnoprávny (tzv. vynútená živnosť).
z odôvodnenia	Realizácia konkurenčnej doložky nepredstavuje priamy vertikálny zásah štátnej moci do právneho postavenia zamestnanca, prípadne účastníka iného zmluvného vzťahu. Konkurenčná doložka je založená na zmluvnom princípe, a takto sa dostáva do autonómie vôle a zmluvnej slobody zmluvných strán. V tejto súvislosti ústavný súd poukazuje aj na rozhodnutie Spolkového ústavného súdu

Nemecka, ktorý sa zaoberal konkrétnou čiastkovou črtou konkurenčnej doložky v obchodnom práve, na ktoré ústavný súd odkázal aj v uvedenom náleze sp. zn. PL. ÚS 1/2012 (rozhodnutie zo 7. februára 1990 vo veci 1BvR 26/84). Článok 12 ods. 1 Základného zákona, ktorý možno považovať za obdobu nášho čl. 35 ods. 1 ústavy (právo na slobodnú voľbu povolania, miesta práce a vzdelávacieho zariadenia), garantuje predovšetkým možnosť zabezpečovať si základ svojej existencie. Na podklade súkromnej autonómie, ktorá je štrukturálnym prvkom slobodného spoločenského poriadku, si zmluvní partneri tvarujú na vlastnú zodpovednosť ich právne vzťahy. Sami si určujú, ako si primerane vyrovnajú ich vzájomné protichodné záujmy, a tým súčasne bez štátneho zásahu disponujú svojimi pozíciami chránenými základnými právami. Súkromná autonómia však existuje len v rámci platných zákonov, ktoré sú viazané na základné práva. Spolkový ústavný súd Nemecka taktiež konštatoval, že ak jedna zmluvná strana disponuje takou silnou prevahou, že môže zmluvné podmienky fakticky jednostranne stanoviť, spôsobuje to u druhej zmluvnej strany stratu samourčenia. Tam, kde aspoň približná rovnováha síl zúčastnených subjektov chýba, nie je možné prostriedkami zmluvného práva zabezpečiť spravodlivú rovnováhu záujmov. V prípade, že sa v takejto situácii disponuje pozíciou zaručenou základnými právami, musí štátna regulácia zasiahnuť na účel vyrovnania, aby sa zaistila ochrana základných práv.

Z nálezu ústavného súdu sp. zn. PL. ÚS 1/2012 možno na účely preskúmania ústavnej sťažnosti sťažovateľky odvodiť aj samotný účel konkurenčnej doložky ako takej. Je ním ochrana jedinečných a pôvodných výsledkov hospodárskej činnosti podnikateľa a ochrana práva podnikateľa takéto výsledky vlastnej činnosti ekonomicky a na trhovom princípe zužitkovať (realizovať podľa vlastnej úvahy). Podobne aj Najvyšší súd Českej republiky v rozsudku z 11. septembra 2012 vo veci sp. zn. 21 Cdo 3034/2011 uviedol, že zmysel a účel dohody o tzv. konkurenčnej doložke spočíva hlavne v tom, aby zamestnávateľ bol chránený pred únikom informácií ku konkurenčnému podnikateľovi prostredníctvom zamestnancov, ktorí sa v priebehu svojho pracovného pomeru u zamestnávateľa oboznamujú s informáciami, ktoré majú povahu obchodného tajomstva alebo ktoré sú takého charakteru, že sú spôsobilé zabezpečiť konkurenčnému podnikateľovi v hospodárskej súťaži výraznú výhodu. Prípadná „finančná kompenzácia“ potom predstavuje protihodnotu záväzku zamestnanca vyplývajúceho z konkurenčnej doložky, ktorý vo svojej podstate pre zamestnanca znamená, že po dohodnutú dobu po skončení pracovného pomeru môže využívať svoju odbornú kvalifikáciu len v obmedzenom rozsahu.

Aj keď sa citované rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky týka konkurenčnej doložky dojedanej v rámci pracovnoprávneho vzťahu, v ktorom je ochrana zamestnanca ako slabšej strany silnejšia, aj v obchodnoprávnom vzťahu, v ktorom vystupujú dva na prvý pohľad rovnocenné podnikateľské subjekty a ktorý je determinovaný zásadou zmluvnej voľnosti, musí byť konkurenčná doložka dojednaná v súlade s primeranosťou a vzájomnou vyváženosťou. Konkurenčná doložka dojednaná v rozpore s primeranosťou a vzájomnou vyváženosťou je spôsobilá porušovať základné ústavné práva obchodného zástupcu. Súd môže takto dojednanú doložku vyhlásiť za neplatnú z dôvodu, že jej neprimeranosť alebo nevyváženosť môže obchodného zástupcu obmedziť viac, ako to vyžaduje potrebná miera ochrany zastúpeného (Patakyová a kol. Obchodný zákonník, 5. vydanie. 2017, C. H. Beck, k § 672a Obchodného zákonníka).

Sťažovateľka sa v konkurenčnej doložke zaviazala, že nebude po dobu platnosti zmluvy, ako aj po dobu troch rokov od jej skončenia vykonávať vo vlastnom mene ani ako štatutár, spoločník či zamestnanec pre tretie osoby činnosť, ktorá je zhodná s predmetom činnosti objednávateľa. Pri porušení tejto povinnosti je povinná zaplatiť zmluvnú pokutu 1 000 000 Sk (33 193,92 eur). Dojednanie je, ako rozhodol krajský súd, určité, presné a jasné, čo sa týka obsahu zmluvného záväzku. Otázke primeranosti tohto zmluvného záväzku v okolnostiach konkrétnej veci sťažovateľky, najmä v súvislosti s tým, že sa sťažovateľka vzdáva časti svojho základného práva podľa čl. 35 ods. 1 ústavy, však napriek námietkam sťažovateľky ani okresný súd, ani krajský nevenovali náležitú

	<p>pozornosť. Účelom konkurenčnej doložky je chrániť oprávnené záujmy zmluvného partnera v hospodárskej súťaži, pričom sa však záväzok sťažovateľky nevzťahoval na konkrétne činnosti, ktoré pre žalobcu v rámci uzavretej zmluvy vykonávala, prípadne na činnosti, ktoré by mohli mať vo vzťahu k žalobcovi súťažný charakter, ale na celý predmet podnikania žalobcu. Argument súdov, že žalobca má v predmete podnikania len päť živností, je pritom vágny, keďže nejde o špecifické živnosti, ktoré by boli charakteristické len pre určité odvetvie podnikateľskej činnosti, kde by sa dalo súťažné konanie sťažovateľky predpokladať a ktoré by znamenali primerané obmedzenie sťažovateľky do budúcnosti, ale o také všeobecné a frekventované živnosti (okrem zasielateľstva aj maloobchod a veľkoobchod v rozsahu voľných živností, sprostredkovateľská činnosť, prenájom huteľných vecí či reklamná činnosť), ktoré by znemožnili sťažovateľke zamestnať sa a podnikat' v takej miere, ktorá už predstavuje podstatný zásah do práva sťažovateľky podľa čl. 35 ods. 1 ústavy, pričom otázka ostáva účelnosť týchto obmedzení pre ochranu postavenia žalobcu. Všeobecné súdy sa však rozsahom tohto obmedzenia vo vzťahu k sťažovateľke a jej právu podľa čl. 35 ods. 1 ústavy nezaoberali. Takisto, ako nevzhladli neúmernosť záväzku sťažovateľky, čo sa týka časovej platnosti konkurenčnej doložky, ktorá mala sťažovateľku obmedzovať po dobu troch rokov po uplynutí platnosti zmluvy, ktorá bola už vopred dohodnutá na dobu určitú, teda dobu jedného roka. Všeobecné súdy nereagovali ani na námietku sťažovateľky, ktorá považovala za potrebné na jej situáciu analogicky aplikovať ustanovenie § 672a Obchodného zákonníka zo zmluvy o obchodnom zastúpení, ktoré limituje platné uzavretie konkurenčnej doložky na teritoriálne alebo personálne obmedzenie, na činnosť, ktorá bola predmetom obchodného zastúpenia alebo má súťažnú povahu činnosti a na obdobie maximálne dvoch rokov po skončení zmluvy. Z odôvodnenia napadnutého rozsudku krajského súdu však nie je možné ustáliť, či túto argumentáciu súdy vôbec vzali do úvahy, prípadne či ju pri hodnotení skutkových okolností prípadu sťažovateľky a otázky platnosti konkurenčnej doložky nepovažovali za relevantnú, prípadne či dospeli k záveru, že analogické použitie uvedeného ustanovenia v tomto konkrétnom prípade neprichádzalo do úvahy.</p> <p><u>Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodol:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Základné právo sťažovateľky podnikat' a uskutočňovať inú zárobkovú činnosť podľa čl. 35 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej základné právo podnikat' a vykonávať inú hospodársku činnosť podľa čl. 26 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove zo 14. januára 2016 porušené boli. 2. Rozsudok Krajského súdu v Prešove zo 14. januára 2016 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie. 3. Sťažovateľke priznáva náhradu trov. 4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti nevyhovuje.
<p>použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, EStP a iných súdov</p>	<p>Ústavný súd Slovenskej republiky: PL. ÚS 1/2012</p> <p>Najvyšší súd Českej republiky: 21 Cdo 3034/2011</p> <p>Spolkový ústavný súd Nemecka: 1 BvR 26/84</p>

súvisiace právne predpisy	zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník v znení neskorších predpisov
klúčové slová	zmluva-mandátna zmluva zmluvná voľnosť právny úkon-simulovaný podnikateľská činnosť-obmedzenie práva podnikat'

spisová značka	III. ÚS 256/2020
populárny názov	Konkurz - nedotknuté pohľadávky
sudca spravodajca	Peter Straka
druh konania	konanie o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb
druh rozhodnutia a spôsob vybavenia	Nález - Nález
dátum rozhodnutia	12.11.2020
dotknuté články ústavy a medzinárodných zmlúv	Ústava Slovenskej republiky čl. 46 ods. 1 Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd čl. 6 ods. 1 zákon č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov
analytická právna veta	Pokiaľ sa teda okresný súd uspokojil s oznámením, že na majetok povinného bol vyhlásený konkurz, a zastavil exekúciu bez toho, aby skúmal, či existujú dôvody, ktoré by tomu bránili, definujúc typ vymáhanej pohľadávky, nevychádzal zo stavu, ktorý mal objektívne zistiť, a svojím rozhodnutím tak odoprel sťažovateľke možnosť efektívne vykonať exekučným titulom priznané právo. Zároveň je potrebné dôsledne odlišovať nároky poškodeného a nároky, ktoré si regresne uplatňuje iný subjekt plniaci namiesto škodcu. Pohľadávky poškodeného nemajú a ani nemôžu mať rovnaký charakter ako pohľadávky poisťovní či sťažovateľa z titulu povinného zmluvného poistenia (život, zdravie oproti poisťovnému trhu založenému na podnikateľskom riziku).
skutkový stav a základné fakty	Sťažovateľka bola oprávnenou v exekučnom konaní proti povinnému, na ktorého bol vyhlásený konkurz a bol v konkurznom konaní oddĺžený. Okresný súd exekúciu zastavil z dôvodu, že na majetok povinného bol vyhlásený konkurz. Predmetom konania, z ktorého vzišiel exekučný titul, bol nárok sťažovateľky ako poisťovne na vrátenie poskytnutého poisťového plnenia poškodenému, ktorý utrpel ujmu na zdraví pri dopravnej nehode zavinenej povinným ako vodičom. Sťažovateľka napáda zastavenie exekúcie a argumentuje, že oddĺžením je nedotknutá pohľadávka zo zodpovednosti za škodu spôsobenú na zdraví alebo spôsobenú úmyselným konaním vrátane príslušenstva takejto pohľadávky.
z odôvodnenia	Súdny exekútor vymáhajúci pohľadávku sťažovateľky doručil 11. marca 2020 okresnému súdu oznámenie o vyhlásení konkurzu na majetok povinného. Z odôvodnenia napadnutého rozhodnutia okresného súdu je zrejmé, že dôvodom zastavenia exekučného konania bola skutočnosť, že okresný súd považoval za preukázané, že na majetok povinného bol vyhlásený konkurz. Tento postup sa však neuplatňuje automaticky na všetky exekučné konania, ale v zmysle § 167f ods. 2 zákona o konkurze sa týka iba tých exekučných konaní, v ktorých sa vymáha pohľadávka, ktorá sa môže uspokojiť len v konkurze (§ 166a zákona o konkurze) alebo sa v dôsledku vyhlásenia oddĺžovacieho konkurzu stáva nevymáhateľnou (§ 166b zákona o konkurze). Zákon o konkurze nespája s vyhlásením konkurzu zastavenie exekúcie v prípade, ak sa ňou vymáha pohľadávka, ktorá je nedotknutým dlhom dlžníka (§ 166c zákona o konkurze). Okresný súd mal podľa názoru sťažovateľky pred vydaním napadnutého rozhodnutia preveriť skutkový stav, aby mohol jednoznačne definovať typ vymáhanej pohľadávky, a následne prispôbiť tomuto stavu procesné kroky. Napadnuté rozhodnutie okresného súdu však okrem odkazov na relevantné právne predpisy neobsahuje žiadnu informáciu o tom, či v konkrétnom prípade súd zvažoval možnosť, že predmetom exekúcie môže byť aj konkurzom nedotknutá pohľadávka, a ani z neho nevyplýva, že by okresný súd skúmal bližšie podstatu pohľadávky vymáhanej v exekučnom konaní.

Pokiaľ sa teda okresný súd uspokojil s oznámením, že na majetok povinného bol vyhlásený konkurz, a zastavil exekúciu bez toho, aby skúmal, či existujú dôvody, ktoré by tomu bránili, definujúc typ vymáhanej pohľadávky, nevychádzal zo stavu, ktorý mal objektívne zistiť, a svojím rozhodnutím tak odoprel sťažovateľke možnosť efektívne vykonať exekučným titulom priznané právo (I. ÚS 105/2020, IV. ÚS 366/2020).

Obiter dictum ústavný súd poznamenáva, že pohľadávky zo zodpovednosti za škodu na zdraví sú prirodzene považované za privilegované. Život a zdravie ako ústavné hodnoty sa nedajú vyvážiť žiadnym majetkom a pohľadávky vzniknuté zo zodpovednosti za zásah do týchto hodnôt pri rozmanitých administratívnych limitoch sa skôr podobajú cieľu zjemniť dopad následkov za zásah do týchto hodnôt. Umožnenie úniku škodcovi cez inštitút oddĺženia by bolo potrebné kvalifikovať za jednoznačne neproporcionálny zásah. Odškodnenie útrap poškodeného by dostalo len do roviny teoretickej, čo by nekorešpondovalo nielen so znením právnej úpravy, ale aj s ústavnými garanciami. Výnimka z oddĺženia vo vzťahu k pohľadávkam zo zodpovednosti za škodu na zdraví je preto plne pochopiteľná. Uvedená garancia je však postavená na ochrane poškodeného ako slabšej strany, čo implikuje, že sa ňou nemôžu zastrešovať iné inštitúcie, ktoré do týchto zodpovednostných vzťahov vstupujú subsidiárne. Na myslí máme poisťovne, ale aj samotného sťažovateľa v tomto konaní.

Je potrebné dôsledne odlišovať nároky poškodeného a nároky, ktoré si regresne uplatňuje iný subjekt plniaci namiesto škodcu. Pohľadávky poisťovní či sťažovateľa sú založené na rizikovom podnikaní či sanovaní negatívnych dopadov spojených s prevádzkou motorových vozidiel. Tieto právne vzťahy na rozdiel od života či zdravia ľudí môžu byť rozmanitým spôsobom zabezpečené vrátane adekvátnej legislatívy. Nie je možné zabúdať, že pri povinnom zmluvnom poistení existuje veľké množstvo vozidiel, ktoré poistné len platia, no nie je potrebné za nich nikdy žiadne poistné plnenie vyplácať. Práve tam sa vytvára istý finančný vankúš, skrz ktorý následne dochádza k plneniu u iných vodičov, aj vo vyššej sume. **Pohľadávky poškodeného teda nemajú a ani nemôžu mať rovnaký charakter ako pohľadávky poisťovní či sťažovateľa z titulu povinného zmluvného poistenia** (život, zdravie oproti poistnému trhu založenému na podnikateľskom riziku). Pri pohľadávkach poisťovní či sťažovateľa nepôjde ani o postúpenie pohľadávky (cesia), keďže pri postúpení sa v zásade povaha pohľadávky nemení, ale pôjde o splnenie pohľadávky (solúcia). Na rozdiel od cesie, pri ktorej pohľadávka nezaniká, pri splnení zo strany poisťovne či sťažovateľa pohľadávka zaniká.

Aplikačná prax nemôže formovať povahu pohľadávok poisťovní z povinného zmluvného poistenia a generovať im podobu pohľadávok osôb poškodených na živote a zdraví. Ochranu slabšieho by si tým osvojil subjekt, ktorému nie je určená. Aj napriek tomu, že ústavný súd sťažovateľke v posudzovanej veci vyhovel, okresný súd, ktorý bude v konaní ďalej pokračovať, musí brať na zreteľ uvedenú skutočnosť. Povinné zmluvné poistenie celosvetovo vychádza z nevyhnutnosti kreovania poistných systémov pri škodách vyplývajúcich z prevádzky motorových vozidiel ako jednej z najčastejších životných situácií, keď dochádza k zásahom do života či zdravia ľudí. Akokoľvek a kdekoľvek by existovali snahy o spodobovanie pohľadávok poškodených ľudí na zdraví s pohľadávkami z poistného biznisu či štátom regulovaného sanačného mechanizmu, nikdy povahovo tieto dve rozmanité spoločenské odvetvia nesplynú. Na jednej strane ide o zásah do toho najcennejšieho, čo máme (ľudské zdravie), a na strane druhej ide o typ podnikania prostredníctvom rôznych poistných produktov, ktoré si dokonca v tomto prípade musí každý majiteľ vozidla zaplatiť. Poistenie je síce *ex contractu*, ale je hlavne povinné, a teda uzavreté byť musí.

Zákaz interpretačného obratu spočívajúceho v tom, že sa silný subjekt ochráni garanciou pre slabšieho, je dôležitý imperatív, ktorý musí byť dodržiavaný a nesmie byť zneužívaný. Uvedené treba mať na pamäti aj pri rôznych iných

	<p>súkromnoprávných situáciách (a interpretácii a aplikácii tam relevantnej právnej úpravy), kde sa tieto dva okruhy spoločenských vzťahov skrížia. Dobrým príkladom je práve posudzovaná vec v konaní pred ústavným súdom.</p> <p><u>Ústavný súd Slovenskej republiky rozhodol:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Okresného súdu Michalovce zo 17. apríla 2020 porušené boli. 2. Uznesenie Okresného súdu Michalovce zo 17. apríla 2020 zrušuje a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie. 3. Okresný súd Michalovce je povinný nahradiť trovy konania.
použité odkazy na relevantnú judikatúru ústavného súdu, ESEF a iných súdov	<p>Ústavný súd Slovenskej republiky: I. ÚS 105/2020, IV. ÚS 366/2020</p>
súvisiace právne predpisy	<p>zákon č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov</p>
klúčové slová	<p>rozhodnutie-odôvodnenie konkurz a reštrukturalizácia / vyrovnanie-účinky vyhlásenia konkurzu konanie-zastavenie exekúcia-exekučné konanie konkurz a reštrukturalizácia / vyrovnanie-oddĺženie</p>

Spracovalo Analytické oddelenie Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky

Upozornenie :

Prehľad vybraných rozhodnutí Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „prehľad“) je neoficiálnym dokumentom, ktorý slúži výlučne na informovanie o rozhodovacej činnosti Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“). Prehľad zostavuje Analytické oddelenie Odboru súdnych poradcov a súdnej agendy Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky z rozhodnutí ústavného súdu, písomne vyhotovených a odoslaných účastníkom konania v danom období. Prehľad nezaväzuje ústavný súd a nenahrádza jednotlivé rozhodnutia ústavného súdu, z ktorých bol zostavený.